

Steun en toeverlaat

Katarina Widholm bij Boekerij:

*Met hart en ziel
Een nieuw leven
Steun en toeverlaat*

Katarina Widholm

Steun en toeverlaat

Stockholm, 1949. Onder de oppervlakte is Betty's leven niet zo zorgeloos als het lijkt. Na een ruzie met haar beste vriendin is niets meer hetzelfde...

Deel 3 van *Het Zweedse lot*

Vertaald uit het Zweeds door Daniëlle Stensen

ISBN 978-90-225-9966-2
ISBN 978-94-023-2546-1 (e-book)
ISBN 978-90-528-6876-9 (audio)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Käraste vänner*
Vertaling: Daniëlle Stensen
Omslagontwerp en -beeld: bürosüd
Zetwerk: Mat-Zet bv

© 2023 Historiska Media och Katarina Widholm
© 2025 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Voor Staffan

Oktober 1949

1

‘Drie hoeraatjes, allemaal, voor onze mooie en slimme gastvrouw die, geloof het of niet, vandaag niet minder dan dertig jaar wordt. Lang leve Betty! Hiep, hiep...’

Georg Lindgren streek zijn blonde haar naar achteren, hief zijn coupe mousserende sekt en wendde zich vol enthousiasme tot alle aanwezigen aan tafel, die onmiddellijk opstonden en eenstemmig hoera riepen.

Betty bleef, met een rood hoofd, opgelaten zitten. Iedereen draaide zich naar haar toe en hief zijn glas, en ze proostte en probeerde de blik van elke aanwezige te vangen voordat die een slok nam.

Haar lieve vriendin Viola, met haar gewelfde figuur in haar wollen jurk en rode, blije lippen, lachte en riep samen met haar man Stig het hardst hoera van allemaal. Rita Veje en het echtpaar Thulin lachten vriendelijk en bogen zich naar voren om met haar oude vriend Birger te praten. En Birgers vrouw Ingeborg knikte.

Inga was net naar de kindertafel gegaan, waar Viola's tweelingzoontjes, Jan en Lars, elk aan hun eigen kant met hun tien jaar als oudste van het gezelschap het etentje voorzaten. Tegenover hen zaten Inga's zesjarige Tommy en Birger en Ingeborgs Gunilla van zeven. Tommy was net bezig het jongste kind van Betty en Olof, Anders, de les te lezen omdat die als vierjarige tijdens het lange diner nog niet zo stil kon zitten als de anderen.

Betty probeerde de blik van haar geliefde zoontje te vangen, maar hij keek aandachtig naar de grote kinderen en deed zijn best om zich net zoals zij te gedragen.

Toen voelde hij toch dat de ogen van zijn moeder op zich gericht waren en hij wierp haar een stralend glimlachje toe, wat ze beantwoordde. Wat leek hij toch op zijn vader! Dezelfde lichte glimlach, hetzelfde zachte haar, dat weliswaar blond was zoals het hare, maar in dunne krulletjes op zijn hoofd lag. Hij was net zo zwijgzaam en vriendelijk als zijn vader, Olof.

Toen Tommy hem er bruusk op leek te wijzen dat hij van de stoel af gleeed, klauterde Anders er gehoorzaam weer op en deed zijn best zich met beide handen vast te houden, keek met een ernstige blik om zich heen en hield een heimelijke geeuw binnen. Misschien was het bijna tijd om hem naar bed te brengen? Maar ze had beloofd dat hij er tot aan de taart bij mocht zijn.

Vanavond mocht Martina voor het eerst aan de tafel voor volwassenen zitten. Ze was lang en rijp voor haar leeftijd in haar nieuwe bosgroene jurk met grote kraag en wijde rok, die haar oma Johanna had genaaid. En ze zag er echt veel ouder uit dan haar elf jaar, zoals ze daar naast haar negentienjarige oom Pelle zat. Hij was onlangs vanuit Hudiksvall naar Stockholm verhuisd, nadat hij een kantoorbaan had gekregen bij een vervoersbedrijf in de haven, en woonde nu bij zijn zus. Martina, die net met haar grootvader de dokter en haar oom Pelle een toast met priklimonade had uitgebracht, zwiepte haar donkere haren net zo wereldwijs als Rita Veje naar achteren en probeerde er volwassen uit te zien, zonder daar echt in te slagen. Betty glimlachte liefdevol naar haar, maar ze zag haar moeders blik niet.

Louise Molander was diep in gesprek verwickeld met Pelle. Betty zag dat hij moeite deed om beleefd te converseren. Na slechts twee maanden in de stad sprak hij met een zwaarder Stockholms accent dan iemand die hier was geboren en ze vroeg zich af waar ze het over hadden. Maar haar ex-schoonmoeder Louise verbaasde haar tegenwoordig vaak, en misschien kon een zestigjarige doktersvrouw uit Östermalm wel iets gemeen hebben met een ongebonden negentienjarige jongeman uit Hälsingland, wat wist Betty er nou van?

De dokter leunde achterover terwijl hij met Sven Thulin praatte.

Ze leken het over iets te hebben wat ze beiden interessant vonden en ze vermoedde dat het gesprek over de tien dagen geleden uitgeroepen staat Oost-Duitsland ging. Of misschien over vissen. Ze keek snel ergens anders naar, voordat de dokter haar blik probeerde te vangen. Ook al gingen ze nu in familieverband met elkaar om, toch voelde ze zich nog steeds erg ongemakkelijk bij hem en vermeed ze hem zoveel mogelijk.

En zo viel haar oog op haar man Olof, die de gasten discreet fotografeerde met zijn camera. Betty was apetrots dat het feest werd vastgelegd en verheugde zich er nu al op om de foto's te bekijken als hij ze had ontwikkeld. Dan zou ze ze in een apart album plakken en bewaren, als een dierbare herinnering.

'Betty, ik wil je een compliment geven! Heb jij echt al deze zalige gerechten gekookt?' riep Ingeborg vanaf de andere kant van de tafel en de anderen aan haar zijde sloten zich aan bij haar lofuitingen. Betty wierp opgelaten tegen dat het niets voorstelde, gewoon gestoomde kip met doperwten en champignons. Maar de timbaaltjes waren mislukt en de saus was vlak voor het opdienen geschift. Uiteraard had ze alles zo goed mogelijk hersteld en het was niemand opgevallen, behalve misschien Georg Lindgren. Het smaakte namelijk allemaal uitstekend.

Straks zou ze Inga vragen haar te helpen met het opdienen van de taart en het afruimen van de tafel.

Maar ze glimlachte bij de woorden van lof. Het was altijd fijn als haar kookkunst werd gewaardeerd. Ze wendde zich een beetje opgelaten naar Ester schuin tegenover haar en zei: 'Tegenwoordig stelt het geven van een diner niets voor. Nee, denk nog eens aan hoe het was tijdens de oorlogsjaren!' De vrouwen aan tafel knikten instemmend, ze herinnerden zich allemaal de tijd waarin het voedsel op de bon was en dat je gedwongen was vreselijke maaltijden te maken.

'Maar Betty heeft altijd kunnen toveren met eten. Met een spijker en een beetje water zou ze nog steeds heerlijke soep maken!' De dokter boog zich naar voren en riep dit iets te hard naar het gezelschap.

Hij glimlachte breed en tevreden en ze wilde haar blik afwenden. Hij genoot ervan om in het middelpunt van de belangstelling te staan en ze zag dat hij wilde opstaan. Misschien wilde hij nog een toast uitbrengen? Maar gelukkig werd hij gestopt door Georg Lindgren, die samen met Birger heel toepasselijk een couplet van een lied van Ernst Rolf aanhief over de vrouw, en iedereen lachte en applaudisseerde.

De dokter, die intussen al half was opgestaan, liet zich met een verontwaardigde blik op zijn gezicht weer op zijn stoel ploffen. Zijn gezicht was roder dan gewoonlijk en hij sloeg nog een glas achterover zonder om zich heen te kijken. Er werd luid geapplaudiseerd en Betty vroeg zich af of het tijd was om een reactie te geven op alle vriendelijke woorden, toespraken en liedjes waarop ze de hele dag onthaald was. Daar zag ze tegenop, want eigenlijk was ze te verlegen om tijdens een etentje iets voor het gezelschap te zeggen. Maar Viola had een toespraak gehouden en de dokter, Ester en George hadden ook iets gezegd. Martina had een mooi lied gezongen en zelfs de verlegen Pelle had haar met een paar zinnen geprezen. Betty kon toch zeker wel een eenvoudig, maar oprecht bedankje uitspreken?

Ze nam een grote slok van haar bosbessenlimonade en slikte een paar keer, toen iemand naast haar de stoel onder de tafel schoof, hoestte en zijn keel schraapte.

‘Mijn liefste Betty, nu is het mijn beurt om een paar woorden te zeggen. Nou, kijk me niet zo aan, ik weet wat je denkt: o nee, hij gaat weer net zo langdradig en sentimenteel doen als gewoonlijk... En tja, dan kan ik niet anders zeggen dan: ja, dat ga ik doen! Want nu ga ik, je man, een toespraak houden, en jij gaat mooi zitten zwijgen. In tegenstelling tot hoe het normaal gesproken in het echte leven verloopt...’

Iedereen lachte en ze kon er niets aan doen, maar er welde een traan op toen ze Olle daar zag staan met een stuk papier in zijn hand en zijn mooie pak aan. Wat keek hij haar warm en liefdevol aan, en zij wilde hem alleen maar knuffelen. Ze negeerde het gelach, ook al wist ze dat mensen altijd graptten dat Olof Morin bij haar onder de

plak zat. Maar hoewel zij het meeste praatte, het meeste organiseerde en het zichtbaarst was, was hij haar beste vriend, haar veilige haven en degene die uiteindelijk besliste.

Hij vertelde schertsend en geestig over al Betty's goede en minder goede eigenschappen, er werd bulderend gelachen en haar tranen vermengden zich al snel met haar lachen. Betty was altijd snel ontroerd en Olles oprechte toespraak vertederde haar en maakte haar blij.

‘Mama, ben je verdrietig?’

Iedereen aan tafel lachte om de kleine Anders, die gedecideerd zijn plaats aan de kindertafel had verlaten en naar Betty toe kwam, waar hij zijn armen om haar heen sloeg en haar bezorgd aankeek. Betty kon niet anders dan zijn wangetjes strelen, hem in zijn grote, babyblauwe ogen kijken en hem ervan verzekeren dat ze gewoon blij was. Dat ze hilde van blijdschap. En Olof nam het jochie op de arm en fluisterde iets in zijn oor, waardoor de kleine glimlachte en knikte. Toen eindigde Olof met een glimlach zijn toespraak: ‘Ik heb lang gewacht om mijn godin te vinden, en toen ik haar had gevonden, heb ik nog langer gewacht tot ze de mijne werd. En geloof het of niet, maar ik was haar bijna kwijtgeraakt door een fatale reis naar Nyköping. Maar godzijdank greep het lot in en is alles ten goede gekeerd.’ Hij glimlachte breed en hief zijn glas. ‘Nu wil ik dat jullie allemaal samen met mij een toast uitbrengen op mijn voortreffelijke vrouw, Betty!’

Terwijl iedereen opstond en opnieuw toostte, fluisterde hij weer iets tegen Anders, die zich spartelend naar beneden werkte, tot op de stoel naast zijn vader. Toen zijn vader hem een vriendelijk duwtje in de rug gaf, keek hij Betty aan en begon met zijn heldere en zuivere peuterstemmetje te zingen: ‘Met een eenvoudige tulp op deze feestdag, hebben wij de eer, hebben wij de eer te feliciteren!’ En voordat iemand nog iets kon zeggen, schreeuwden vader en zoon eenstemmig: ‘Driewerf hoera; hoera, hoera, hoeraaaa!’

Ze boog zich naar voren en kreeg een kusje op de lippen van haar man en er werden kinderarmpjes om haar nek geslagen, waardoor

haar fijne blauwe crêpejurk dreigde te verkreukelen en vies te worden. Ook haar elegante kapsel, dat vanochtend in de kapsalon op de Sveavägen was gecreëerd, liep gevaar, evenals de pareloorbellen die ze die ochtend van Olof had gekregen. Inga stond op, tilde Anders vriendelijk uit Betty's armen en bracht hem terug naar de andere kinderen. Betty boog zich weer liefdevol naar Olle en kreeg nog een kusje. Ze wist dat het er een beetje dwaas uitzag wanneer zij, oude mensen, elkaar kusten. Vooral zo ongegeneerd, maar het was nog steeds belangrijk voor Betty om, na vijf jaar huwelijk, zonder schaamte te kunnen laten zien dat ze gewaardeerd en gezien werd, nu ze eindelijk een man had die haar openlijk en in het bijzijn van iedereen zijn 'godin' noemde.

Ze stond op en tikte zacht tegen haar glas. Iedereen wendde zijn blik naar haar en ze haalde diep adem om haar dankwoord uit te spreken.

'Dat was goed gelukt. Vind je ook niet, Olle?' Betty keek naar hem toen hij zijn kamerjas uittrok en wachtte tot hij naast haar in bed was gaan liggen. Hij stak zijn arm uit en ze kroop snel tegen hem aan en legde haar wang tegen zijn schouder. Toen ademde ze de warme geur van scheerlotion en zijn eigen bijzondere geur in. Ze kustte hem in het holletje van zijn hals en zuchtte vermoeid en genietend toen hij antwoordde: 'Ja, het was erg geslaagd. Iedereen was overdonderd door je eten, schat. Tante Louise was in haar element. En tjonge, volgens mij had ze plezier met Pelle en Georg.'

Hij streelde zachtjes haar haar en ze hoorde zijn hartslag onder haar wang. Vanavond was die gelukkig kalm en ritmisch en helemaal niet gehaast. Ze zei, zacht lachend: 'Ja, hoe gelukkiger tante Louise wordt, hoe introverter en vreemder de dokter wordt... en drinkt hij niet meer dan ooit?'

'Ach, Betty, dat je hem na al die jaren dokter blijft noemen! Kun je hem niet oom Axel noemen? Nu je ook niet meer "doktersvrouw" zegt?'

Ze sloot haar ogen, ademde uit en antwoordde eenvoudig: ‘Nee, dat kan ik niet.’ Ze was dankbaar dat haar man haar blik niet zag. Het geheim tussen haar en Axel Molander was een van de weinige dingen die ze haar man niet had verteld. Het was gebeurd in de periode dat ze nog niet samen waren, en omdat de dokter nog steeds veel voor Olof Morin betekende, had ze hem niet de hele waarheid over de zomer van 1942 kunnen vertellen en wat er op die juliavond in Villa Louiselund was gebeurd. Haar gevoelens van schaamte en zelfverachting waren nog steeds zo sterk dat ze er nauwelijks aan kon denken. Vooral niet in het licht van haar latere ontdekking in het appartement aan het Odenplan. Dat de dokter methodisch alle brieven van Martin had ontvreemd. Dat hij de vrijheid had genomen om haar leven naar zijn goeddunken te regelen.

‘Maar kun je hem na zo veel jaar dat gedoe met die brieven niet vergeven?’ Olof geeuwde en deed het bedlampje uit, zodat alleen het licht van de straat door de gordijnen viel.

‘Laten we het alsjeblieft niet meer over hem hebben. Wat was Anders toch een grote jongen, hè, dat hij het volhield tot aan de taart? Hij was zo aandoenlijk toen hij me wilde troosten.’

Dat vond Olof ook, hij draaide zich naar haar toe en ze glimlachte.

‘En wat heb je een mooie toespraak gehouden, Olle. Ik heb tranen met tuiten gehuild.’

Hij lachte zacht en drukte een kusje op haar slaap. ‘Ja, stel je eens voor dat ik in Nyköping met Ethel was getrouwd... Wat zou dat een ellende zijn geweest!’

Olofs jeugdvriendin Ethel werkte tegenwoordig op een kantoor niet ver van het Norra Bantorget, en Olof had Betty aan haar voorgesteld toen ze elkaar tegen het lijf liepen voor de redactie van de *Aftontidningen*. De vrouw was vriendelijk en aardig geweest en had gemakkelijk met zowel Olof als Betty gekletst.

Betty had haar echter met argusogen bekeken. Dus dit was de vrouw met wie Olof bijna getrouwd was. Ja, zeer waarschijnlijk mee getrouwd zou zijn, als hij haar niet toevallig over Betty had verteld.

Betty kon er niets aan doen, maar ze vond het niet fijn dat hij Ethel Johansson over zijn ongelukkige verliefdheid had verteld. Dat die twee elkaar zo goed leken te kennen en dat die vrouw zoveel wist over de diepste geheimen van Olle en haar. Betty voelde soms een steek van jaloezie als hij zei dat ze elkaar op weg van en naar kantoor waren tegengekomen.

Maar nu was het haar beurt om hem op zijn wang te kussen en licht spottend te lachen. 'Haha, ja. Stel je eens voor, Olle! Maar denk je niet dat ze er nu spijt van heeft? Als ze ziet hoe fijn we het hebben?'

Hij snoof geamuseerd: 'Of ze er spijt van heeft? Jazeker. Ik ben namelijk een razendknap exemplaar van de mannelijke soort.' Hij rolde met zijn ogen en ze kon niet anders dan lachend zijn wang kussen.

'Ik vind van wel! Niemand is ooit zo aardig voor me geweest als jij, Olle. Ik hoop echt dat ze er spijt van heeft. Maar daar heeft ze niets aan!' Wellustig stortte ze zich dieper in zijn armen en hij kustte haar op haar voorhoofd. Met hun armen om elkaar heen vielen ze in slaap. Zoals gewoonlijk was Betty's laatste gedachte voordat ze in slaap viel dankbaarheid dat ze iemand had die zonder schaamte, geheimen of voorbehoud van haar hield.

2

Het was maandagochtend, het normale leven nam weer zijn loop. Olle was naar de krant gegaan en Betty had Anders naar beneden gebracht, naar Inga in de tweekamerflat. Tommy zou zo dadelijk door Martina naar de kleuterschool worden gebracht, waarna het meisje op haar beurt naar school ging.

Betty haalde de ochtendpost op en liep door naar haar kantoor. Ze hield van haar kantoor en van het gevoel dat ze in haar eigen boekwinkel was. Dit was haar favoriete moment van de hele werkdag. Voordat de winkel open was en als de ochtenddrukte thuis voorbij was, wanneer ze in alle rust de bestellingen voor de boekwinkel kon regelen en aandacht kon schenken aan de boekjes waarmee ze voor de uitgeverij bezig was.

Ze had net de drukproef ontvangen van een nieuw boekje over feestmaaltijden. Het was echter vorig jaar geschreven en nu het meeste voedsel niet meer op de bon was, had ze wellicht een andere insteek moeten kiezen. Moest ze er misschien nog iets aan veranderen? Daar moest ze in elk geval deze week een beslissing over nemen. Ze maakte een doos van de drukkerij open. Daarin zat een boekje dat Torkel Östlund had geschreven over de wetenschapper Polhem, met prachtige illustraties van Birger. Ze hoopte van harte dat het goed zou verkopen. Östlund kwam vaak naar de winkel met zijn manuscripten en bleef graag tussen de boekenkasten hangen. Hij kletste vrolijk met Inga, de winkelbediendes en de kleine jongens.

Door het raam naar de winkel zag ze dat Sonja er al was en dat ze de planken aan het afstoffen was.

Voor zover Betty wist, liep de boekwinkel goed en na bijna zes jaar als eigenares had ze het gevoel dat ze het werk eindelijk onder de knie had. Maar ze had zich afgebeeld om het te leren en om ervoor te zorgen dat de winkel goed draaide. Toen Anders net geboren was en ze niet meer zo hard kon werken als vroeger, was de zaak bijna failliet gegaan. Maar dankzij de geweldige inzet van haar bekwame medewerkers had ze de winkel nét kunnen redden. Misschien was de situatie ook ten goede gekeerd doordat het einde van de oorlog een positief effect had gehad op heel veel winkels.

Op sommige dagen had ze er genoeg van. Als boekhandelaar was ze meer bezig met handel en minder met boeken dan ze zich in haar naïviteit had voorgesteld. En heel eerlijk gezegd was het verkopen van enveloppen, pennen en cursusmateriaal niet precies datgene waar ze ooit van had gedroomd. Maar nu had ze zoals gezegd het werk onder de knie en had ze alles zo goed geregeld voor zichzelf en haar gezin dat ze er niets meer aan kon veranderen.

Inga kwam langs met wat facturen, die ze op Betty's bureau legde. 'Ik heb nieuwe linten nodig voor de typemachine. Ik neem Anders mee naar de winkel en dan pikken we Tommy op de terugweg op.'

Betty knikte. 'Je kunt Anders ook hier bij mij laten als je wilt. Hij is me helemaal niet tot last.'

Betty glimlachte naar haar zoontje, dat achter Inga's rok tevoorschijn kwam. Hij sloop voorzichtig naar voren, glimlachte terug en ging op zijn favoriete plekje in de hoek bij de boekenkast zitten. Daar pakte hij zijn lievelingsboek, *Kabouterkinderen*, en begon rustig te bladeren. Hij had uren en uren in Betty's kantoor doorgebracht met niets anders om zich mee te vermaken dan een paar boeken en wat speelgoed. Totaal anders dan Martina, die nooit langer dan een paar minuten stil kon zitten.

'O, nee hoor. Je wilt toch wel met me mee, Anders? We zouden toch in de speelgoedwinkel naar de nieuwe treintjes gaan kijken?' Inga stak glimlachend haar hand uit en Anders knikte en stond weer op.

Betty gaf hem een kusje op zijn wang en trok zijn gebreide trui recht, die over zijn bretels omhoog was gekropen.

‘Alles is klaar, ik moet alleen de aardappelschotel nog opzetten. We gaan zult eten. Eet je met ons mee, Betty?’

‘Nou, ik moet Sonja aflossen, maar misschien daarna?’

Inga knikte en ging met het jochie aan de hand naar buiten.

Betty keek haar na. Hoe zou ze het al die jaren zonder Inga hebben gered? Ze handelde eerlijk, vlug van begrip en getalenteerd de financiën af. Facturen, de boekhouding, de salarisadministratie en contacten met overheidsinstanties. En ze paste op de kinderen. Tegenwoordig zorgde Martina na schooltijd boven voor zichzelf en werd hun tijd vooral in beslag genomen door de jongetjes. Eerlijk gezegd hielp Betty Inga ook veel: Anders was vaak bij haar in het kantoor en Tommy speelde op zichzelf op de binnenplaats, zodat Betty een oogje op hem kon houden. Beide jongens wisten dat ze de klanten niet mochten storen en telefoongesprekken niet mochten onderbreken.

Inga had geen stiefvader voor Tommy gezocht. Er waren wel een paar mannen geweest die die taak op zich hadden willen nemen, maar tot nu toe had ze zich gereserveerd en ongeïnteresseerd opgesteld ten opzichte van hofmakerij. Zolang Inga ongehuwd was, kreeg ze elke maand een bedragje van Tommy’s vader. Misschien was ze hierdoor voorzichtiger in het kiezen van een verloofde dan ze anders zou zijn geweest? Dat kwam Betty natuurlijk goed uit, hoewel ze het de dappere Inga, die al jaren als alleenstaande moeder worstelde, toewenste om verzorgd te worden en geluk te ervaren.

Betty pakte de papieren van het bureau en stond op. Het werd langzaam drukker in de winkel en ze moest Sonja aflossen bij de kassa. Betty trok haar rok recht en genoot van het gevoel van de fijne wol. Wat was het toch heerlijk om weer echte kleren van goede kwaliteit te kunnen bemachtigen! Voordat ze haar kantoor verliet, keek ze ook nog even in de spiegel bij de deur. Haar haar was pas gedaan, ze had zachte krullen tot over haar schouders en een haarband in van

dezelfde stof als de rok. Een beetje verse lippenstift en ze was klaar. Niemand kon zien dat ze dertig was geworden!

Om kwart voor een begon haar maag te rommelen. Inga en de jongens waren terug en zaten nu boven te eten. Betty zou er zo naartoe gaan.

Ze had het gevoel dat ze de laatste tijd veel hadden verkocht. Het was nu echt herfst, en de nieuwe hoopvolle tijd was ook echt aangebroken. Het leek wel alsof iedereen reisverhalen, hobbyboeken en alle nieuwe kinderboeken die de afgelopen jaren waren uitgekomen kocht. Betty werd van niets zo blij als van een boek geven aan een kind. Haar eigen kinderen waren allebei echte boekenwormen. Haar zoontje bijna nog meer dan haar dochter, ook al was hij nog klein. Ze prentte zich in dat ze een paar nieuwe prentenboeken voor Anders en de nieuwste van Blyton voor Martina moest meenemen als ze vandaag afsloot.

‘Nee, zeg, daar hebben we mevrouw Morin zelf! Dat komt goed uit. Hoe maakt u het?’

Betty draaide zich om en zag advocaat Malcolm Johansson zijn hoed lichten ter begroeting. Ze zette snel een stap naar voren om de tengere man de hand te schudden en naar hem te glimlachen.

‘Mijn beste advocaat, dat is lang geleden. Waaraan heb ik deze eer te danken?’ Betty glimlachte vriendelijk naar Johansson, die haar met een scherpe blik aankeek. Hij hielp haar nog steeds met wat juridische zaken, hoewel dat tegenwoordig niet meer zo vaak voorkwam. Hij stond ook bekend om zijn grote voorliefde voor misdaadromans.

‘Ik wil graag de nieuwste van Trenter en misschien nog één, als u een suggestie hebt?’

Ze lachten, waarna ze Trenter pakte en hem snel het boek van de nieuwe schrijfster Maria Lang liet zien, maar dat had hij al. In plaats daarvan koos hij een boek van Agatha Christie dat hij nog niet gelezen had. Ze verpakte de boeken in papier en rekende af. Ze keuvelde wat over het werk van de advocaat en vroeg hoe zijn zomer was geweest, en hij babbelde luchtig terug. Net toen hij haar met een knikje had bedankt en de deurklink had vastgepakt, draaide hij zich om.

‘O ja, dat is waar ook... Ik had ook nog een brief voor u, dat was mijn tweede boodschap. Kijk eens.’ Hij pakte een envelop uit zijn binnenzak en legde die voor Betty neer. Op het moment dat de brief op de toonbank belandde, herkende ze het handschrift. Haar hart klopte in haar keel.

‘Wacht! Wanneer is deze aangekomen?’

Meneer Johansson draaide zich opnieuw om en haalde zijn schouders iets op. ‘Tja, afgelopen vrijdag misschien? Ik weet het niet meer precies. Goedemiddag.’ Hij trok de winkeldeur met het rinkelende belletje achter zich dicht en plotseling was Betty weer alleen in de boekwinkel.

Langzaam trok ze de brief naar zich toe en las:

Mevrouw Betty Morin, p/a Advocatenkantoor Malcolm Johansson

Ze hoefde eigenlijk niet eens te kijken wie de afzender was. Ze kende dat handschrift beter dan van wie dan ook. Elegant en cursief, met buitengewoon zwierige hoofdletters. Toch draaide ze de brief om en las. Haar hart sloeg over.

Docent Martin Fischer.

‘Sorry dat ik te laat ben! De tram stond vast, dus ik moest de hele weg lopen...’

Betty keek geschrokken op en stopte de brief snel in de zak van haar vest terwijl ze glimlachte naar de medewerkster van de boekwinkel, die warm en rood aangelopen haar haar probeerde glad te strijken. ‘Dat is niet erg, Dagmar. Het is hier heel rustig.’ Haar hart bonkte, maar ze liep langzaam naar de trap naar de woning. In de deuropening draaide ze zich om en glimlachte nog breder. ‘Sonja komt er zo aan...’

Op dat moment werd de deur opengegooid door Sonja, met nog rodere wangen, die het blijkbaar precies had gered om tijdens de pauze boodschappen te doen. Ze moesten alle drie lachen en Betty liep snel de trap op.

Inga was de vaat van de maaltijd aan het afwassen en de jongens

waren luidruchtig aan het spelen met een brandweerauto. Op tafel stond een bord met een diep bord omgekeerd erbovenop.

‘Dat zijn de aardappels. De zult en bieten staan in de provisiekast. En vossenbessenlimonade. Ik neem de jongens nu mee naar beneden, dan kun je in alle rust eten...’ Ze suste de jongens die aan het lachen waren en net zo jankten als een uitrukkende brandweerwagen.

Betty glimlachte naar hen alle drie en liep toen naar de provisiekast.

Inga en zij maakten meestal om de beurt eten en het was heel erg fijn om de verantwoordelijkheid voor het huishouden met iemand te delen. Inga, die een hekel had aan koken, bereidde zelden iets anders dan de lunchmaaltijd. ’s Avonds namen Tommy en zij meestal pap en boterhammen.

Betty dwong zichzelf om fatsoenlijk te eten en de boel op te ruimen, ze waste zelfs de spullen af voordat ze de brief uit haar zak haalde.

Wat wilde Martin in hemelsnaam van haar, na zo veel jaren?

Meneer Johansson had haar geholpen bij het opzetten van een fonds voor Martina’s studie en ze had het ook aan de advocaat overgelaten om contact te houden met Martin en ervoor te zorgen dat het geld ook echt binnenkwam. Wat was gebeurd.

Olof wist natuurlijk van het fonds, en hij wist ook dat ze sinds de lente van 1944 geen enkel contact meer had gehad met Martin Fischer.

Ze legde de brief voor zich op tafel. Ze vroeg zich af of ze hem echt moest openmaken. Misschien kon ze hem het beste in de kachel verbranden zonder hem te lezen. Had Martin Fischer ooit iets goeds in haar leven gebracht? Behalve Martina dan.

‘Onzin! Het is gewoon een zakelijke brief!’ Ze sprak hardop tegen zichzelf, pakte resoluut de envelop en sneed hem open met een mes. Toen wurmde ze de brief eruit en las:

Betty,

Ik weet dat je niet wilt dat ik je schrijf en dat heb ik eerder dus ook niet gedaan. Maar ik wil je om advies vragen over iets belangrijks, en ik hoop dat je me mijn lelijke manier van doen vergeeft.

Het zit zo: ik heb een heel goede vriend in Kopenhagen, Ejner Rasmussen-Frick, die binnenkort enige tijd in Stockholm zal doorbrengen. Misschien herken je zijn naam als zeer gewaardeerde en goede operazanger, met tientallen jaren ervaring op alle operapodia van de wereld.

Hij heeft zich onlangs teruggetrokken, om voortaan les te geven aan jonge zangers. Ik wil dat hij naar Martina luistert en haar op basis van zijn beroep een voorstel doet voor haar verdere zangopleiding. Kun je daar toestemming voor geven?

Dat zou op een doordeweekse dag plaatsvinden in de Koninklijke Opera, wanneer het de heer Rasmussen-Frick uitkomt. Natuurlijk moet er iemand met Martina meegaan om haar een veilig gevoel te geven. Laat me weten wie haar begeleidt, dan ontmoeten we elkaar bij de artiesteningang. Schrijf alsjeblieft via meneer Johansson, de advocaat.

Martin

P.S.

Ik hoop dat het leven je goed gezind is geweest, Betty. Ik denk vaak aan je en vraag me af hoe het met je gaat.

De laatste toevoeging was met een andere pen geschreven dan de rest van de brief. In een iets minder elegant handschrift. Met iets meer druk.

Ze liet de brief op tafel vallen, alsof hij in haar hand brandde. Wat was dit? Waarom liet hij nu in hemelsnaam iets van zich horen? Na vijf jaar stilte? En wat wilde hij? Twijfelde hij aan Anne-Marie Nordins kennis van zang? Vond hij de lessen van mevrouw Sanders

het geld niet waard? Wilde hij gewoon niet nog meer betalen voor het meisje? Of wilde hij nu plotseling toch het vaderschap op zich nemen? Betty verstijfde van afschuw. Nee, dat mocht niet gebeuren! Carl-Axel Molander ging nog steeds door voor Tina's vader, ook al was Olof haar voorgd. En Martina had nog steeds Molander als achternaam en was de erfgename van de dokter en zijn vrouw.

Plotseling werd Betty boos. Wie was Martin om zich met Martina's leven te bemoeien? Hij had de afgelopen jaren nooit de verantwoordelijkheid durven of willen nemen. Waarom meldde hij zich nu dan ineens?

En wat bedoelde hij met dat postscriptum? Wat had hij eigenlijk met Betty's leven te maken?

Ze pakte de brief ruw op en propte hem in haar vest. Tijd om weer aan het werk te gaan! Ze overlegde later wel met Olle over wat te doen. Het liefst wilde ze de brief verscheuren en in het vuur gooien. Maar misschien zou Fischer weer contact opnemen als ze niet antwoordde? Misschien zou hij zelfs op een dag hier opduiken en voor Martina's neus staan? Nee, ze zou zijn brief beantwoorden. Maar eerst wilde ze met Olof praten.

Geboeid las ze een goed manuscript voor kinderen over eenvoudige tuinbouw, dat ze zeker wilde uitgeven. De kinderboekjes van de Småttrycksförlaget verkochten goed.

Georg Lindgren en Rita Veje schreven over filmopnames, nieuws uit Hollywood, mode en algemene schoonheidstips. Ook al hadden ze intussen wat materiaal uit eerdere boekjes hergebruikt, toch bleven de klanten ze kopen.

En dan waren er nog haar huishoudboekjes. Haar troetelkindje! In 1944 had ze op eigen houtje haar eerste voorzichtige pogingen over koken in oorlogstijd uitgegeven. Intussen gaf ze een paar boekjes per jaar uit en die verkochten nog steeds goed. Alice Matsson schreef ze, en na verloop van tijd hadden ze een fijne manier van samenwerken gevonden.

Alle boekjes werden nu per postorder verkocht. Daardoor hoefde Betty geen hoge kosten aan wederverkopers te betalen en bovendien bereikte ze hierdoor veel meer klanten. Maar eigenlijk kostte het uitgeven te veel tijd in verhouding tot wat ze eraan overhield. Daar had oom Mauritz haar destijds al voor gewaarschuwd: dat uitgeven niet meer tijd mocht kosten dan het aan inkomsten opleverde.

Ze duwde haar gedachten weg en glimlachte in zichzelf. Toen stuurde ze de oude man van eer een liefdevolle gedachte. Wat had hij veel voor haar betekend!

‘Mama, mag Eva met me mee naar boven komen voor een glaasje chocolademelk?’

Betty keek op van haar bureau. In de deuropening stond Martina, met haar schooltas in haar hand en haar jas aan. Haar donkere krullen waren vanochtend waarschijnlijk niet goed geborsteld, want bij haar slapen was haar haar warrig. Haar klasgenootje Eva, die minstens een kop kleiner was, had bruin, netjes gekamd haar met een schuifje erin, dat haar pony opzij hield. Ze neeg en glimlachte naar Betty. Betty glimlachte terug en gaf Eva een klopje op haar wang, nadat ze een stevige knuffel van Martina had gekregen. ‘Jullie mogen voor het eten op je kamer spelen, Tina, maar cacao hebben we helaas niet. Herinner me eraan wanneer ik woensdag de boodschappen bestel. Jullie mogen wel wat van de rozenbottelsoep die in de provisiekast staat en jullie mogen de broodjes die ik gisteren heb gemaakt. Ze zitten in het blik!’ Dat laatste riep ze hen na, nadat de meisjes elkaar blij hadden aangekeken en vervolgens de trap op waren gerend. ‘Vergeet alleen niet dat je na het eten naar juf Sander moet! Dus je mag niet buiten spelen...’

Ze hoopte dat haar dochter het gehoord had. Tegenwoordig ging Martina zelf naar koorrepetities en soms ook zelfstandig naar de privéanglessen in het elegante appartement van Daga Sander aan het Stureplan. Maar het meisje had ook veel vriendinnen en het was de laatste tijd meer dan eens voorgekomen dat ze de tijd vergat en zowel de lessen als de koorrepetities miste. Betty slaakte een zucht en richtte zich weer op haar boekjes.

3

Betty schreef het adres op de laatste envelop en legde hem in de grote mand met boekjes die per post verstuurd zouden worden. Ze rekte zich uit en trok een grimas vanwege de pijn in haar rug door het zittende werk. Vreemd genoeg deed haar lichaam meer pijn van al het kantoorwerk dan het ooit had gedaan toen ze als dienstmeisje in het huishouden had schoongemaakt en afgewassen. Ze wilde niet toegeven dat het iets met haar leeftijd te maken had.

‘De loopjongen is er om de mand naar het postkantoor te brengen.’ Sonja stak haar hoofd om de hoek van de deur en Betty knikte als antwoord. Ze stond op en tilde de mand op haar heup. De loopjongen, Bertil, stond voor de deur met zijn pet in zijn hand en ze glimlachte naar hem en gaf hem wat geld voordat hij de mand overpakte.

‘Bedankt, Bertil. Kom je morgen ook?’

Hij boog en probeerde zijn pet zo goed mogelijk op te zetten achter de brievenmand, terwijl hij knikkend Betty’s glimlach beantwoordde toen ze de deur voor hem openhield.

Het was bijna vijf uur en het was hoog tijd om met Anders naar huis te gaan en aan het avondeten te beginnen. Ze pakte wat manuscripten en zwaaide in de richting van de winkel. Sonja was intussen naar huis gegaan en Dagmar was aan het sluiten.

Zou er nog zoveel van het feestmaal zijn dat ze er alle vijf van konden eten? Sinds Pelle uit Hudiksvall was verhuisd en deel was gaan uitmaken van hun huishouden, was het nooit zeker dat er genoeg eten zou zijn, ook al hield ze hem altijd voor dat hij geen tweede keer mocht opscheppen.